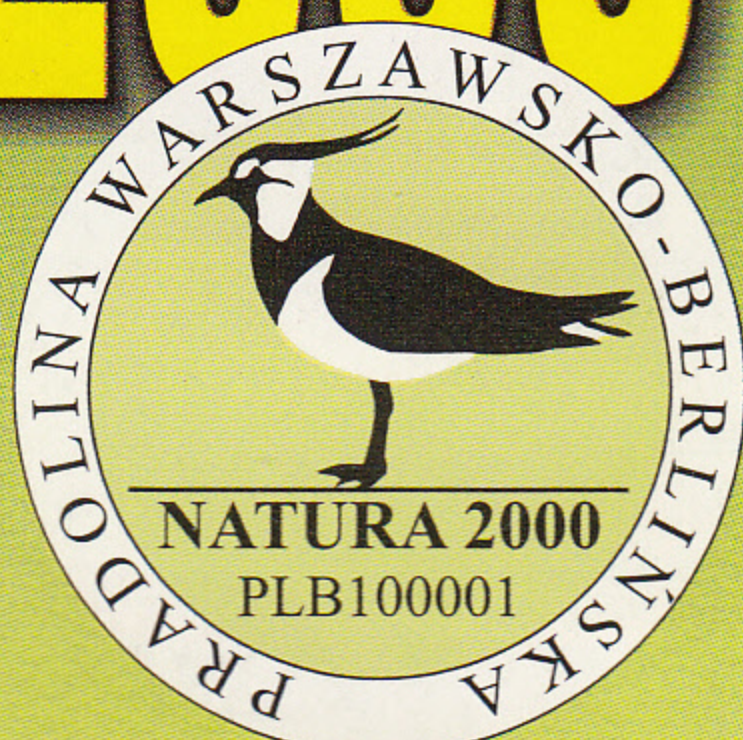




Staw hodowlany w Borówku.  
Fot. Anna Traut-Seliga

# NATURA 2000

POLSKA PRZYRODA W EUROPIE  
**Folder informacyjny**



## PRADOLINA WARSZAWSKO-BERLIŃSKA

**PLB 100001**



Fot. Bartosz Janic

Pradolina Warszawsko-Berlińska to znany w Europie obszar ochrony rzadkich i zagrożonych gatunków ptaków. O jego niepowtarzalnych walorach świadczy jednak nie tylko bogactwo przyrodnicze, ale również odwieczny mazowiecki krajobraz i wpisana weń historia Polski. Ważną rolę odgrywają również niezwykle zabytki, legendy, tradycje i zwyczaje.

### WALORY KULTUROWE I KRAJOZNAWCZE OBSZARU NATURA 2000



**PRADOLINA WARSZAWSKO-BERLIŃSKA** to pozostałość po potężnej pra-rzece, która w czasie ostatniej epoki lodowcowej płynęła ze wschodu na zachód przed czołem lodowca. Ta ogromna rzeka zbierała wody wypływające spod lodowca i odprowadzała je do morza, zwanego dziś Północnym. Współczesna Pradolina to dawne koryto tamtej rzeki. Dziś korzystają z niej: Wisła, Ner, Warta, a przede wszystkim Bzura.



Łęki Kościelne – Dwór w otoczeniu parku krajobrazowego.  
Fot. Anna Traut-Seliga



Dom wiejski zbudowany z kamieni wapiennych.  
Fot. Anna Traut-Seliga

**PRADOLINA WARSZAWSKO-BERLIŃSKA** wciąż czeka na swoich odkrywców. Na pozór nieciekawa, uważnemu obserwatorowi chętnie zdradzi swoje zadziwiające sekrety. W bezpośrednim sąsiedztwie obszaru Natura 2000 znajdują się liczne zabytki i obiekty związane z historią Polski. Ranga wielu z nich sprawia, iż rejon Pradoliny ma szansę stać się celem wizyt licznych turystów. Poniżej przedstawiono wybrane przykłady najcenniejszych i najbardziej spektakularnych obiektów zabytkowych w bezpośrednim sąsiedztwie Pradoliny:



Zamek w Łęczycy. Dziś muzeum.  
Fot. Anna Traut-Seliga

Pradolina odznacza się niemal płaską powierzchnią. Ze względu na niewielką lesistość, z krawędzi dzisiejszej doliny Bzury można obserwować rozległe otwarte przestrzenie łąk, pastwisk i pól. Widok ten jest bardzo atrakcyjny i jednocześnie nieczęsty w Polsce środkowej. Pozorna monotonia tej nizinnej krainy miejscami przełamana jest zadrzewieniami, starorzeczami i oczkami wodnymi porośniętymi roślinnością szuwarową oraz kępami wierzb. Dzięki charakterystycznemu ukształtowaniu terenu można łatwo obserwować ciekawe ptaki (m.in. żurawie, bieliki, czajki) i ssaki (m.in. daniela, sarny, dziki).

**BESIEKIERY** - malownicze ruiny zamku z XVI w., w interesujący sposób urozmaicające krajobraz; ciekawostką jest bocianie gniazdo na ruinach wieży.

**GRABÓW ŁĘCZYCKI** - synagoga z połowy XIX w., klasycystyczny kościół z 1838 r., pod wezwaniem św. Stanisława Biskupa, interesujący park, w nim malownicze ruiny dworu.

**ŁĘCZYCA** - zamek mieszczący w sobie Muzeum, estetyczny Rynek z wartą odwiedzenia cukiernią.

**GÓRA ŚW. MAŁGORZATY** - niegdyś miejsce odprawiania pogańskich obrzędów, obecnie kościół pod wezwaniem św. Małgorzaty, wzniesiony przed 1250 r., oraz interesujące zabudowania pomocnicze.

**TUM** - romańska archikolegiata z 1161 r., pod wezwaniem NMP i św. Aleksego, warta tysiąca i jednej fotografii, grodzisko słowiańskie oraz drewniany barokowy kościół z 1761 r., pod wezwaniem św. Mikołaja.

**ŁĘKI KOŚCIELNE** - piękny drewniany dwór na wyspie, w otoczeniu parku krajobrazowego, wraz z rozległym zespołem zabudowań gospodarczych, a także niezwykle i ze wszech miar wart odwiedzenia drewniany barokowy kościół z roku 1775 pod wezwaniem św. Marii Magdaleny, w centralnej części miejscowości plac, gdzie czasem gości wesołe miasteczko.

**CIECHOSŁAWICE** - drewniany kościół z 1851 r., pod wezwaniem Matki Boskiej Łaskawej, z niezwykle, gotycką rzeźbą Matki Boskiej Tronującej, słynącą z cudów.

**ORŁÓW** - piękny dwór oraz kościół pod wezwaniem Bożego Ciała i św. Jadwigi, wzniesiony w latach 1430 - 53 w stylu gotyckim, z imponującymi płaskorzeźbami dwóch rycerzy herbu Ciołek.

**WALEWICE** - piękny pałac w parku krajobrazowym, stadnina koni, miejsce pamięci związane z 17. Pułkiem Ułanów Wielkopolskich, walczącym tu w 1939 r.

**BIELAWY** - kościół z 1403 r. pod wezwaniem Nawiedzenia NMP, w stylu gotyku mazowieckiego.

**CHRUSLIN** - gotycko-renesansowy kościół pod wezwaniem św. Michała, zbudowany w latach 1534-1556.

**ŁOWICZ** - siedziba biskupów, miasto pełne zabytków, jedyny w Europie trójkątny rynek, Muzeum, w pobliskich Maurzycach - skansen.

**PIĄTEK** - geograficzny środek Polski, o czym informuje metalowa konstrukcja na środku małego ryneczku - docelowy punkt, ku któremu zbiegają liczne rajdy piesze i rowerowe.

**SOBOTA** - neogotycki zameczek otoczony zabytkowym parkiem oraz gotycki kościół z 1518 r. pod wezwaniem św. Piotra i Pawła.

**KTERY** - miejsce wymarzone do obserwacji ornitologicznych, szkoła podstawowa im. Władysława Szafera - wybitnego polskiego przyrodnika i propagatora idei ochrony przyrody ojczystej.



Witrażowe okno w kościele pod wezwaniem św. Marii Magdaleny.  
Fot. Anna Traut-Seliga



W Pradolinie żywa jest tradycja budowania przydrożnych kapliczek.  
Fot. Anna Traut-Seliga

## BOŻE CIAŁO

Święto szczególnie uroczystie obchodzone w rejonie Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej. Procesje odbywające się z tej okazji w Łowiczu i Spicymierzu są znane w całej Europie. Ze względu na swoją barwność i niepowtarzalność stanowią istotną atrakcję kulturowo-turystyczną regionu.



Wnętrze kościoła pod wezwaniem św. Marii Magdaleny - Łęki Kościelne.  
Fot. Anna Traut-Seliga



Cmentarz przy kościele pod wezwaniem św. Marii Magdaleny - Łęki Kościelne.  
Fot. Anna Traut-Seliga



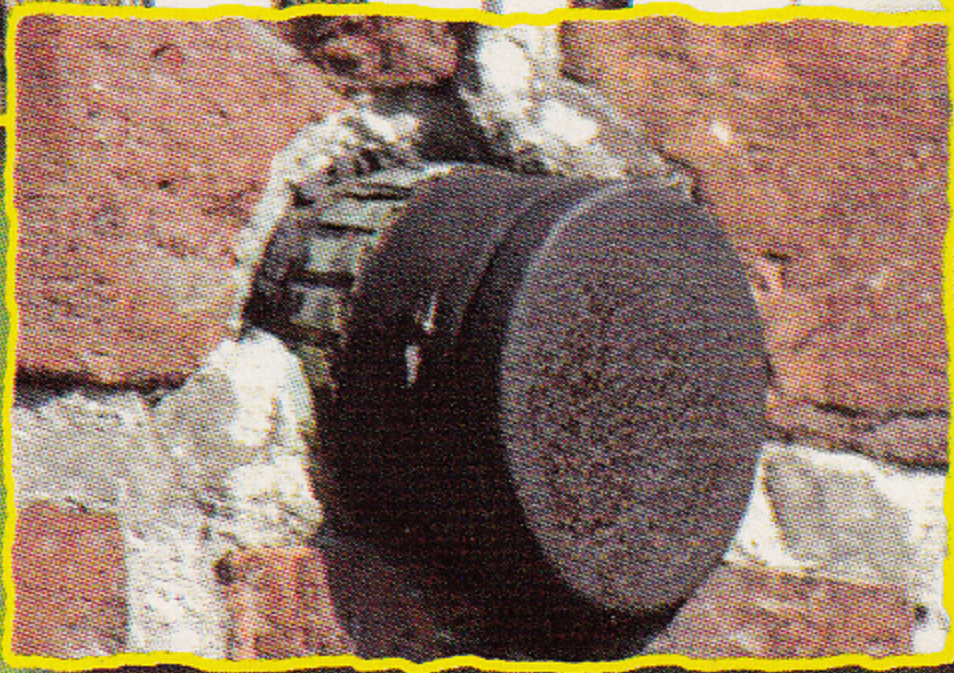
Boże Ciało w Spicymierzu.  
Fot. Wojciech Fabijański



Kościół w Sobocie.  
Fot. Henryk Bałut



Pocisk artyleryjski  
wbity w ścianę kościoła.  
Fot. Henryk Bałut



Tum – Romańska archikolegiata z 1161 r. pod wezwaniem NMP i św. Aleksego.  
Fot. Grzegorz Chmielewski



## DLA KOGO PRADOLINA ?...

- ★ dla osób spragnionych wypoczynku w ciszy i wśród mazowieckich krajobrazów,
- ★ dla rodzin z dziećmi,
- ★ dla miłośników obserwacji ornitologicznych,
- ★ dla miłośników zwiedzania zabytków kultury,
- ★ dla poszukiwaczy „swojszczyzny” i tradycji ludowych,
- ★ dla miłośników folkloru, rękodzieła i muzyki ludowej,
- ★ dla fotografików i malarzy.



Opracował: G. Chmielewski - Dyrekcja Bolimowskiego Parku Krajobrazowego w Skierniewicach

**PRADOLINA WARSZAWSKO-BERLIŃSKA PLB 100001**  
pow. 23412,4 ha  
(21968,9 ha w woj. łódzkim, 1443,5 ha w woj. wielkopolskim)

Przyroda w Pradolinie od setek lat poddawana jest wpływowi człowieka. Ekosystemy, powstałe na skutek ludzkiego gospodarowania, są obecnie głównymi ostojami różnorodności biologicznej w Pradolinie. Do najważniejszych należą:

- ★ Stawy rybne (część z nich wybudowano już w średniowieczu).
- ★ Parki przy dworach i pałacach.
- ★ Zmiennowilgotne łąki kośne (ostoje rzadkich gatunków roślin i zbiorowisk roślinnych) oraz pastwiska (ostoje ginących gatunków ptaków).



Drewniany barokowy kościół z 1761 r. pod wezwaniem św. Mikołaja w Tumie.  
Fot. Grzegorz Chmielewski



Tum – Romańska archikolegiata – wnętrze.  
Fot. Grzegorz Chmielewski

## TURYSTYKA W PRADOLINIE

Pradolina Warszawsko-Berlińska sprzyja rozwojowi wielu gałęzi turystyki. Są to, m.in.:

- ★ agroturystyka,
- ★ turystyka piesza (krajoznawcza),
- ★ turystyka kajakowa,
- ★ turystyka rowerowa,
- ★ turystyka kulinarna,
- ★ turystyka folklorystyczna,
- ★ ekoturystyka (głównie obserwacje ornitologiczne).

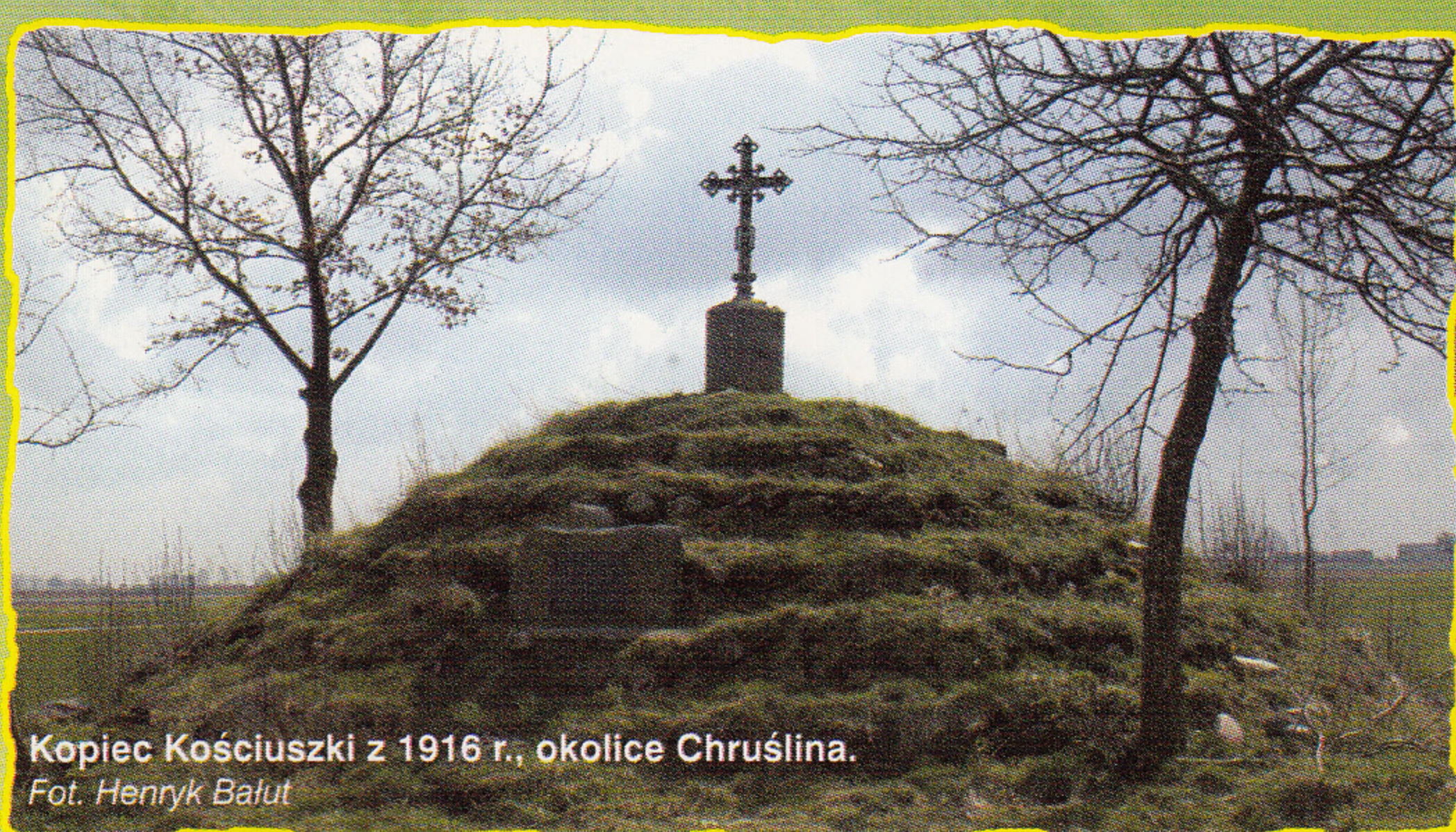
### Koła PTTK działające na terenie Pradoliny

- Oddział PTTK Łowicz, 99-400 Łowicz, Stary Rynek 3, tel. 046 837 32 69, informacja turystyczna i
- Oddział PTTK Łęczycza, 99-100 Łęczycza, Pl. Kościuszki 24, tel. 024 721 89 65, informacja turystyczna.
- Oddział PTTK w Kutnie, 99-300 Kutno, ul. Podrzeczna 44 m 27, tel. 0-24 254 13 57, dom (wieczorem), kom. 0-500 268 513

## W TRAKCIE WYPRAWY DO PRADOLINY NALEŻY:



- ★ czujnie strzec powiantu przed grasującym w okolicy Łęczycy diabłem Borutą,
- ★ spróbować wspaniałych ciast i chlebów wypiekanych w Łęczycy,
- ★ brać pod uwagę nadzwyczaj liczną populację bocianów zamieszkujących okolicę,
- ★ liczyć się z obecnością rozległych upraw warzyw kapustnych,
- ★ mieć przy sobie dobrą lornetkę i przewodnik do rozpoznawania gatunków ptaków,
- ★ zarezerwować sporo czasu na rozmowy z mieszkańcami,
- ★ sfotografować główną drogę w Spicymierzu przed procesją z okazji Bożego Ciała.



Kopiec Kościuszki z 1916 r., okolice Chruślina.  
Fot. Henryk Balut



Rynek Starego Miasta w Łęczycy.  
Fot. Anna Traut-Seliga

Wydano nakładem Dyrekcji Bolimowskiego Parku Krajobrazowego w Skierniewicach.  
Tekst – Anna Traut-Seliga. Przygotowanie do druku – Grzegorz Chmielewski.  
Redakcja – Stanisław Pytliński i zespół.

**Nadzór nad obszarem Pradolina Warszawsko-Berlińska na terenie województwa łódzkiego sprawuje Wojewoda Łódzki, w imieniu którego działają:**

- Wojewódzki Konserwator Przyrody  
90-113 Łódź, ul. Sienkiewicza 3, tel.: 042 66 42 195.
- Dyrekcja Bolimowskiego Parku Krajobrazowego  
96-100 Skierniewice, ul. Jagiellońska 29, tel./fax: 046 8 333 777,  
e-mail: [bolimowski\\_pk@wp.pl](mailto:bolimowski_pk@wp.pl)

### Dyrekcja Bolimowskiego Parku Krajobrazowego

96-100 Skierniewice, ul. Jagiellońska 29,  
tel./fax: 046/8 333 777, tel. 046/835 11 00,  
e-mail: [bolimowski\\_pk@wp.pl](mailto:bolimowski_pk@wp.pl); strona internetowa: [www.bolimowskipark.pl](http://www.bolimowskipark.pl)



# [www.bolimowskipark.pl](http://www.bolimowskipark.pl)

Skierniewice, 2008